

Анотація

Л.Н.Калинина, Б.В.Моцик

Состояние информационного обеспечения качества образования общеобразовательного учебного заведения

В статье „Состояние информационного обеспечения управления качеством образования общеобразовательного учебного заведения” представлены результаты констатирующего этапа эксперимента по определению состояния информационного обеспечения управления качества общеобразовательного учебного заведения, понимание руководителями основных характеристик процесса и степень их влияния на качество образования, трудности та потребности в реализации информационной деятельности.

Ключевые слова: информация, информационное обеспечение управления общеобразовательным учебным заведением, качество образования, информационная деятельность, информационная компетентность руководителя.

Summary

L.M.Kalinina, B.V.Motsyk

The State of Informational Support of the Management of the Quality of Education in a General Educational Establishment

The results of the establishing stage of experiment for determination of the level of the informative providing of the management of quality of general educational establishment, understanding of educational managers basic characteristics of this process and degree of their influence on the quality of education, difficulties and requirements in realization of the informative activity, are offered in the article.

Key words: information, informative providing of management of general educational establishment, quality of education, informative activity, informative competence of a manager.

Дата надходження статті:

„2” червня 2010 р.

УДК 371.214.43:005.22(045)

Ю.М.КАЛІНОЧКІНА,

аспірантка

(м.Хмельницький)

Здійснення науково-методичного супроводу впровадження профільного навчання в умовах освітнього округу

У статті розглядаються питання науково-методичного супроводу впровадження профільного навчання в умовах освітнього округу, організації науково-методичної роботи в контексті підготовки вчителя до забезпечення профільного навчання в освітньому окрузі.

Ключові слова: науково-методичний супровід, профільне навчання, освітній округ, варіативність освіти.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Реформування загальної середньої освіти в Україні передбачає надання якісних освітніх послуг усім учням загальноосвітніх навчальних закладів. Проте існують проблеми отримання якісної освіти в загальноосвітніх навчальних закладах сільської місцевості, які зумовлені відсутністю кількісного та якісного складу педагогічних кадрів, слабкою матеріально-технічною базою, несформованістю в учнів навиків самостійної роботи.

Усе це послужило поштовхом до реформування освітньої галузі сільської місцевості, зокрема створенню освітніх округів, що дозволить забезпечити різномірне, багатопрофільне навчання, враховуючи соціальне замовлення.

Впровадження профільного навчання в освітньому окрузі потребує нових підходів до здійснення науково-методичного супроводу.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Вивчення стану наукової розробки зазначеної педагогічної проблеми показало, що вітчизняними та зарубіжними науковцями глибоко досліджено різні аспекти профілізації загальноосвітньої школи. Так, І.Осадчий, А.Самодрин, Н.Шиян виявили особливості організації профільного навчання в загальноосвітніх школах сільської місцевості. Важливим кроком у розв'язанні проблеми стали праці В.В. Гузеєва, С.Н. Рягіна, О.Я. Савченко, де розкриваються особливості проектування змісту профільного навчання в старшій школі; С.У. Гончаренка, Ю.І. Мальованого, В.А. Орлова, А.В. Хуторського, у яких висвітлюються теоретико-методичні питання профільного навчання. Вагомим внеском у розроблення організаційних засад окремих видів профільного навчання в загальноосвітній школі сільської місцевості стали праці І.Л. Лікарчука (елективне профільне навчання), І.Г. Осадчого (проектно-модульний підхід до профільного навчання в сільському районі). Їхні дослідження дозволили систематизувати та узагальнити матеріал з проблеми.

Формулювання цілей статті... **Мета статті** – розкрити питання науково-методичного супроводу впровадження профільного навчання в умовах освітнього округу, організації науково-методичного супроводу профільного навчання в освітньому окрузі. **Завдання статті:**

1. Охарактеризувати особливості науково-методичного супроводу впровадження профільного навчання в умовах освітнього округу.

2. Згідно з проведеними дослідженнями і виявленими проблемами окреслити шляхи вирішення проблем, пов'язаних з науково-методичним супроводом профільного навчання в освітньому окрузі.

Виклад основного матеріалу... Наукова новизна і теоретичне значення роботи полягає в обґрунтуванні необхідності здійснення науково-методичного супроводу профільного навчання в освітньому окрузі.

Аналітичне опрацювання законодавчої бази, національних педагогічних концепцій, теоретичних узагальнень і результатів експериментальних досліджень педагогів (М.Бурда, І.Жерносек, В.Кизенко, І.Лікарчук, О.Савченко, П.Сікорський, Л.Тименко та ін.) дозволило визначити такі складники профільного навчання: соціально-педагогічний, організаційно-методичний та універсальних компетенцій, які конкретизуються в завданнях, що визначають роботу сучасних загальноосвітніх навчальних закладів. Зокрема, соціально-педагогічний складник передбачає забезпечення права кожного учня отримати якісний рівень загальноосвітньої та профільної підготовки, узгодження особистісних запитів і потреб суспільства, створення умов для успішної соціалізації тощо. Організаційно-методичний – зумовлює виділення завдань розробки індивідуальних освітніх програм, узгодження навчальних планів і програм з потребами регіону, поширення інноваційних педагогічних технологій і методик самонавчання. Універсальні компетенції передбачають виділення у змісті профільного навчання завдання формування життєво значущих умінь та навичок, необхідних особистості. Ці складники цілей профільного навчання мають комплексний характер і покликані реалізувати ідеї гуманістичної педагогіки.

Проте, як свідчить аналіз основних наукових джерел, при їх безумовній важливості, вони у переважній більшості лише побіжно торкаються дидактичної сутності профільного навчання. Отже, дидактичні засади профільного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах залишаються необґрунтованими педагогічною наукою ні на методично-теоретичному, ні на організаційно-методичному рівнях, при цьому практична потреба стає все більш гострою.

Аналіз сучасного стану профільного навчання засвідчив зростання інтересу вчених і позитивне ставлення вчителів і директорів загальноосвітніх навчальних закладів до профільного навчання, але водночас дозволив констатувати відставання теорії від запитів практики, нерозробленість механізмів практичного забезпечення профільного навчання. Тому школи в переважній більшості не можуть задовольнити освітні запити старшокласників [6].

Одним із основних питань впровадження профільного навчання в освітньому окрузі є науково-методичний супровід, який передбачає: застосування спеціальних психолого-педагогічних технологій, впровадження нових форм організації навчально-виховного процесу; програмно-методичне забезпечення навчально-виховного процесу, розробку диференційованих та варіативних програм, навчально-методичних посібників, підручників для вчителя та учня; створення банку даних наукових розробок, сучасних технологій, діагностичних досліджень, апробованих навчальних комплектів; організацію дослідно-експериментальної роботи, співпраці загальноосвітніх навчальних закладів з науковими установами, навчальними закладами різних рівнів акредитації, державними та громадськими організаціями; проведення постійно діючих семінарів із проблем профільного навчання в освітньому окрузі; забезпечення умов для підвищення кваліфікації педагогів у курсовий та міжкурсний періоди.

Саме тому провідними завданнями методичних служб на шляху профілізації є: підготовка до запровадження профільного навчання (керівників закладів освіти, психологів, учителів-предметників, педагогів-організаторів, керівників гуртків позашкільних закладів освіти). Особливого значення набуває випереджувальний характер самоосвітньої роботи вчителя у міжкурсний період, що передбачає залучення вчителя до різних форм методичної роботи; розроблення регіональних навчально-методичних комплектів курсів за вибором із метою поглиблення та розширення змісту профільних предметів; поширення експериментально-дослідної роботи, що пов'язана з моделюванням профільного навчання; проведення регіонального моніторингу ефективності профільного навчання.

Результати опитування керівних і педагогічних кадрів підтверджують існуючі проблеми модернізації змісту освіти, організаційно-управлінської, методичної структури загальноосвітніх навчальних закладів сільської місцевості. Організація профільного навчання вимагає відповідного науково-методичного забезпечення. До числа проблем, які потребують першочергового вирішення, респонденти віднесли:

- створення навчально-методичного комплексу інваріантної та варіативної частини змісту освіти;
- підготовку вчителя до викладання предметів на профільному рівні;
- науково-методичне забезпечення експериментальної та інноваційної діяльності з питань профільного навчання.
- технології навчання (принципи навчання, методики і методичні посібники, форми і методи навчання);

- моніторинг якості профільного навчання та його результати;
- наявність відповідної навчально-методичної та матеріально-технічної бази тощо);
- управління якістю профільного навчання.

Існують проблеми підготовки вчителя до роботи у профільних класах у міжкурсовий період. Учитель психологічно не готовий до роботи у профільних класах і не хоче витратити власний час на удосконалення фахової майстерності, створення програм курсів за вибором, тестів та інших форм оцінки знань учнів. Саме тому на курсах підвищення кваліфікації необхідно передбачити підготовку педагогічних кадрів до роботи в профільних класах, роботу з керівними та педагогічними кадрами у міжкурсовий період: проведення семінарів, виїзних засідань секторів, лабораторій, кафедр; організацію проектної діяльності. Випереджувальний характер розробок в галузі забезпечення системи профільного навчання старшокласників.

Вищезазначені труднощі пов'язані з:

- традиційними поглядами працівників навчальних закладів на систему освіти;
- рівнем підготовки вчителя до реалізації нових програм 11-річної школи, в межах базових і профільних дисциплін;
- якістю методичного та дидактичного забезпечення освітнього процесу як допрофільної підготовки, так і профільного навчання учнів;
- рівнем управлінської культури керівника (стратегічний менеджмент, інноваційна мобільність тощо);
- рівнем підготовки сільської школи до впровадження допрофільної підготовки і профільного навчання.

З метою вирішення вище зазначених проблем інститутам післядипломної педагогічної освіти доцільно розробити інтегровані навчально-тематичні плани підвищення кваліфікації, в яких передбачити підготовку педагогічних кадрів до роботи як в класах допрофільної підготовки, так і профільного навчання; підвищення професійної компетентності педагогів засобами проблемного курсового навчання, а також участі в роботі проблемних методичних заходів. Зокрема узагальнити практику курсового підвищення кваліфікації, колективних (виставки-ярмарки педагогічних ідей, педагогічні конференції, міжнародні й обласні семінари), групових (секційні засідання керівників районних методичних об'єднань, робота творчих вчителів, методичні виїзди, семінари-тренінги тощо), індивідуальних (консультації) форм науково-методичної роботи.

Масові форми роботи забезпечують вчасне інформування освітян про перспективи профільної освіти, спонукають до творчої діяльності. Але ці окремі заходи набуватимуть більшої ефективності, якщо будуть підпорядковані загальній стратегії профільного навчання, яку ми бачимо як стратегію локальних змін (на рівні навчального закладу, що передбачає побудову гнучкої системи допрофільної підготовки та профільної освіти за принципом мобільності та стратегію системних змін на рівні освітніх округів міст, районів, сутнісний зміст якої полягає в реалізації інноваційних ідей профільного навчання за рахунок комплексного вирішення науково-методичних, кадрових, фінансових проблем).

Формування учительського кадрового складу як умови організації профільного навчання в освітньому окрузі забезпечує психологічну підготовку педагогічного колективу до роботи в профільних класах, організацію методичних практикумів для вчителів з метою вправлення в діагностуванні індивідуальних особливостей і здібностей учнів з позицій орієнтації на певний профіль навчання та визначення рівня загальноосвітньої підготовки, створення умов для безперервної педагогічної самоосвіти, організацію корекційно-педагогічних заходів з попередження дезадаптації учнів, виникнення труднощів у навчанні.

Удосконалення навчально-методичної бази, надання адресної допомоги вчителю та керівникові навчального закладу, пошук моделей профільного навчання з урахуванням регіональних особливостей, сервісне обслуговування процесу профілізації залишаються на сьогоднішній день тими конкретними завданнями, які стоять перед методистами.

Висновки та перспективи подальших досліджень... Забезпечення профільного навчання в освітньому окрузі – одне із основних завдань модернізації освіти в Україні. Воно покликане сприяти гуманізації навчання, задоволенню освітніх потреб, самоактуалізації особистості, утвердженню унікальності, неповторності і самоцінності індивідуальності школяра, детермінується зростаючими вимогами суспільства до професійної компетентності і когнітивної активності майбутніх фахівців, зумовлене реаліями сучасної соціально-економічної ситуації, коли професійна освіта стає гарантом соціальної стабільності людини, основою соціально-економічного розвитку країни.

Одним із основних принципів профільного навчання є варіативність.

Варіативність освіти – це процес розширення компетентнісного вибору учнем індивідуальної освітньої траєкторії та саморозвитку. Мета варіативної освіти – формування цілісної картини світу в спільній діяльності як з дорослими, так і з однолітками, яка забезпечила б орієнтацію особистості в різних життєвих ситуаціях, у тому числі в ситуації невизначеності. Варіативне навчання ефективне за

умови використання різноманітних форм та методів: індивідуальних і групових освітніх програм, фронтальної та індивідуальної самостійної роботи, інтегрування позашкільних (клуби, гуртки, секції та ін.) занять і уроків, різновидів диференціації у навчанні, інноваційних педагогічних технологій [3].

Зазначене вище спонукає вчителів до використання у профільному навчанні всіх різновидів уроків, навчального консультування, лекцій, навчальних екскурсій, дидактичних та розвивальних ігор, соціально-педагогічних тренінгів, науково-дослідницької роботи, конкурсів, творчої роботи, практикумів, навчальних проєктів, клубної роботи, екстернату та ін. Так, вивчення регіонального досвіду діяльності загальноосвітніх шкіл дозволило констатувати, що в організації традиційних форм профільного навчання відбулися якісні зміни: уроки набули практично-орієнтованого характеру; широко застосовувалися особистісно орієнтовані інноваційні технології, активізувалася навчальна діяльність учнів через продуктивну співпрацю з учителем, систему стимулювання й заохочення ініціативи; найдоцільнішим видом стала групова робота; використовувалися елементи моделювання, актуалізація та соціально-практичне обґрунтування виучуваного матеріалу тощо.

Використання методів інтенсивного занурення у предмет, проєктів, евристичної бесіди, діалогічної взаємодії та дослідницького навчання сприяє міждисциплінарному інтегруванню видів навчальної діяльності учнів.

Таким чином, основою організації профільного навчання в освітньому окрузі є реалізація кожним учнем індивідуальної освітньої траєкторії, яка починається з вибору рівня вивчення предмета на навчальному занятті, засвоюється на додаткових профільних та елективних заняттях і доповнюється шляхом поглиблення вибраного профілю навчання у міжшкільних факультативах, літніх профільних таборах, секціях МАН. Тобто, школа сільської місцевості надає можливість кожному учневі конструювати власну технологію освітнього простору відповідно до його індивідуальних запитів і можливостей. Така технологія не нав'язує учневі готовий жорсткий пакет предметів, а надає можливість кожному розробити власний освітній маршрут, а на його основі – формувати профіль власного навчання, що дозволяє забезпечити для сільських школярів максимальну гнучкість профілів навчання.

Організація профільного навчання, коли враховується бажання учня, думка батьків і вчителів, надасть можливість:

- здійснювати диференційоване навчання учнів;
- більш глибоко розвинути здібності учнів, їх нахили;
- забезпечити якісні знання з профільних дисциплін на рівні сучасних вимог;
- підготувати конкурентно здатного випускника на ринку праці;
- навчання у ВНЗ на 1-2-х курсах не викликає в учнів труднощів: засвоєння теоретичного, а особливо практичного матеріалу – розв'язання задач – частіше всього набагато глибше, ніж того вимагає програма;
- випускники реально підготовлені до професійної діяльності.

Отже, вирішення проблем впровадження профільного навчання в освітньому окрузі потребує змін у структурі управління навчальним закладом; організації підвищення кваліфікації вчителя з предмета; конкретизації завдань навчального закладу, педагогічного колективу та конкретного вчителя; створення навчально-методичної та матеріально-технічної бази.

Профілізація як напрям модернізації освіти має велике значення для підвищення ефективності реалізації наступності навчання, дозволяє визначити нові шляхи вирішення існуючих проблем, успішне розв'язання яких можливе за умови системної інтеграції педагогічної науки і освітньої практики у рамках комплексного педагогічного експерименту на базі відповідним чином підготовленого й забезпеченого навчального закладу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Національна доктрина розвитку освіти : Затв. Указом Президента України від 17 жовт. 2002 р. №347/2002 // Освіта України. – 2002. – 23 квіт. (№33). – С.4–6.
2. Положення про освітній округ: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. №777 // Урядовий кур'єр. – 2010. – №170.
3. Асмолов А. Г. В мире вариативного образования // Предисловие к книге Ясвина В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию. – [2-е изд.]. – М., 2001.
4. Борсук В. Формування та розвиток творчого потенціалу учителя: Підвищення професійного рівня вчителя / В. Борсук // Педагогічний пошук. – 2003. – №3. – С.30–32.
5. Жерносек І. Організація науково-методичної роботи в школі / І. Жерносек. – Х. : Основа, 2006. – 128 с.
6. Зязюн І. Педагогічна майстерність і особистість учителя / І. Зязюн // Світло. – 2003. – №1. – С.111–116.
7. Касярум Н. В. Теоретико-методологічні засади забезпечення навчально-виховного процесу у сільській малокомплектній школі / Касярум Н. В., Король В. М., Кузьмінський А. І., Прокопенко Л. І. – Черкаси : вид. відділ ЧНУ, 2006. – 176 с.
8. Крупник В. Запорукою ефективного введення профільного навчання є шкільний округ / В. Крупник // Сільська школа. – 2004. – №17–20.
9. Селевко Г. Современные образовательные технологи : [учеб. пособ. для пед. вузов и ин-тов повышения квалификации] / Г. Селевко. – М. : Нар. образование, 1998. – 255 с. – (Профессиональная пед. б-ка).

10. Яструбова В. Моделирование в управлінні системою освіти сільського регіону / В. Яструбова // Управління школою. – 2008. – №14.

Анотація

Ю.М.Калиночкина

Осуществление научно-методического сопровождения внедрения профильного обучения в условиях образовательного округа

В статье рассматриваются вопросы научно-методического сопровождения внедрения профильного образования в условиях образовательного округа, организации научно-методической работы в контексте подготовки учителя к обеспечению профильного образования в образовательном округе.

Ключевые слова: научно-методическое сопровождение, профильное обучение, образовательный округ, вариативность образования.

Summary

Yu.M.Kalinochkina

Conducting of Scientific-Methodological Accompanying of Profile Education Introduction under the Conditions of Educational District

The questions of scientific-methodological accompanying of profile education introduction under the conditions of educational district are examined in the article, organization of scientific- methodological work in the context of preparation of teacher to providing of profile education in the educational district.

Key words: scientific-methodological accompanying, profile education, educational district, variability of education.

Дата надходження статті:

„21” вересня 2010 р.

УДК 371.134+372.832:004:009(045)

Л.А.КАРТАШОВА,

кандидат педагогічних наук
(м.Київ)

Формування ІТ-готовності як нової якісної характеристики учителя суспільно-гуманітарних дисциплін

У статті здійснено аналіз термінів, які позначають використання інформаційних технологій, визначено компоненти готовності вчителів суспільно-гуманітарних спеціальностей до впровадження ІТ.

Ключові слова: інформаційні технології, навчання, вчитель, готовність, компетентність, культура.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Створення умов, сприятливих ефективному навчання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах, стає можливим за умов, коли вчитель на основі професійної педагогічної рефлексії, яка слугує чинником його самоосвіти, готовий до розуміння та сприйняття змін, ініційованих інформатизацією освіти.

Аналіз досліджень і публікацій та виклад основного матеріалу... В педагогіці завжди використовувались інформаційні технології (ІТ) (засоби зберігання, опрацювання та передавання інформації), що підвищувало ефективність навчання. Тому на сьогодні використання їх у навчально-виховному процесі з метою його вдосконалення уже є закономірним явищем.

Слід зазначити, що термін „інформаційні технології” (англ. *IT (ай-ті) information technology (technologies)*) до української мови перейшов із англійського лексикону і став популярним та позначає широкий клас дисциплін і галузей діяльності, що відносяться до технологій управління та опрацювання даних, зокрема, із застосуванням обчислювальної техніки. Термін ІТ (ай-ті) означає, з однієї сторони, розробку, проектування та виробництво комп'ютерів, периферії й елементної бази для них, мережевого обладнання, алгоритмічного та системного програмного забезпечення, а з іншої сторони – їх застосування в системах різного призначення. Часто його використовують для посилання на технології, які пов'язані зі збиранням, опрацюванням, зберіганням, розповсюдженням, відображенням та використанням, пересиланням і керівництвом інформацією, що знаходимо в матеріалах тлумачного словника [1, с.257, 266].

В цілому це дуже загальне поняття, що означає, за нашими дослідженнями, все, що відноситься до використання комп'ютерів і програмного забезпечення з метою зберігання, перетворення, захисту, опрацювання, передавання та отримання інформації:

– ІТ (ай-ті) - спеціалісти – фахівці з комп'ютерної техніки та програмування (системні адміністратори, програмісти; спеціалісти з технічної підтримки, захисту інформаційних систем тощо), яких частіше за все називають „комп'ютерщиками”;

– ІТ (ай-ті) - відділ – інформаційний відділ; відділ комп'ютерного забезпечення, з адміністраторами, програмістами тощо;